

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้พัฒนาจากประเทศเกษตรกรรมไปเป็นประเทศเกษตรกรรมผสมผสานกับอุตสาหกรรม ได้มีการประกอบการอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น ได้มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมขึ้นทั่วทุกภูมิภาคในประเทศไทย อาชีพของประชาชนเปลี่ยนจากเกษตรกรรมมาเป็นลูกจ้างในสถานประกอบการมากขึ้นลูกจ้างที่ทำงานในสถานประกอบการมีโอกาสประสบอันตรายและป่วยด้วยโรคจากการทำงานมากขึ้น มีความสูญเสียทางเศรษฐกิจและค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล การฟื้นฟูรวมไปถึงค่าทดแทนการสูญเสียรายได้เนื่องจากการหยุดงานอันเป็นผลจากอุบัติเหตุและการสูญเสียอวัยวะ

ระบบกองทุนเงินทดแทนเกิดขึ้นครั้งแรกที่ประเทศเยอรมัน โดยถือเป็นต้นแบบของประเทศต่างๆ สำหรับประเทศไทยนั้น กองทุนเงินทดแทนได้จัดตั้งขึ้นครั้งแรกในปี 2515 อยู่ในสังกัดกรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย หลังจากนั้นได้โอนมาสังกัดสำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมในปี 2536 จากนั้นมาก็มีจำนวนลูกจ้างในข่ายความคุ้มครองเพิ่มขึ้นทุกปี (1) โดยสถิติปี 2546 อัตราประสบอันตรายและโรคจากการทำงานของทั้งประเทศเป็น 29.95 รายต่อลูกจ้าง 1,000 คน (2) ซึ่งกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงานมีเป้าหมายที่จะพยายามลดอัตราประสบอันตรายและโรคจากการทำงานในปี 2546 ให้เหลือไม่เกิน 26.0 รายต่อลูกจ้าง 1,000 คนต่อปี (3)

จังหวัดระยองเป็นจังหวัดอุตสาหกรรมจังหวัดหนึ่งที่มีลูกจ้างในข่ายกองทุนเงินทดแทนปี 2546 จำนวน 187,195 คนมีอัตราประสบอันตรายและการเกิดโรคจากการทำงานเป็น 31.03 รายต่อลูกจ้าง 1,000 คน นับเป็นจังหวัดที่มีอัตราการประสบอันตรายฯสูงอันดับที่ 16 ของประเทศในปี 2546 ดังตารางที่ 1.1 ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน และมีประเภทกิจการที่มีอัตราการประสบอันตรายฯสูงกว่า 26 รายต่อลูกจ้าง 1,000 คน (2) ดังตารางที่

ตารางที่ 1.1 แสดงอัตราการประสบอันตรายสูงสุดตามลำดับแยกตามรายจังหวัด ในปี 2546

อันดับ	จังหวัด	ลูกจ้าง ในข่าย คุ้มครอง (คน)	จำนวน ลูกจ้างที่ ประสบ อันตราย (คน)	อัตราการ ประสบ อันตราย (รายชื่อ ลูกจ้าง 1,000 คน)
1	สมุทรปราการ	669,259	43,840	65.51
2	สมุทรสาคร	316,694	17,002	53.69
3	ตรัง	30,882	1,566	50.71
4	ยะลา	16,133	782	48.47
5	นครสวรรค์	39,257	1,887	48.07
6	นครปฐม	177,159	7,697	43.45
7	สมุทรสงคราม	9,850	386	39.19
8	ฉะเชิงเทรา	131,797	5,143	39.02
9	เพชรบุรี	30,067	1,153	38.35
10	สุพรรณบุรี	27,042	1,019	37.68
11	สุราษฎร์ธานี	62,842	2,137	36.87
12	อุทัยธานี	6,317	229	36.25
13	นครนายก	12,954	413	31.88
14	นครศรีธรรมราช	40,163	1,269	31.60
15	พิษณุโลก	33,468	1,044	31.19
16	ระยอง	187,195	5,808	31.03
17	ราชบุรี	75,345	2,323	30.83
18	ลำปาง	44,437	1,325	29.82
19	กำแพงเพชร	11,537	341	29.56
20	ชลบุรี	360,956	10,563	29.26

ตารางที่ 1.2 แสดงประเภทกิจการที่มีอัตราประสบนตรายสูงกว่า 26 รายต่อลูกจ้าง
1,000 คน ในจังหวัดระยองปี 2546 (4)

ประเภทกิจการ	จำนวนลูกจ้างที่ ประสบนตราย (ราย)	จำนวน ลูกจ้าง ทั้งหมด(คน)	อัตราประสบนตราย(ราย ต่อลูกจ้าง1,000 คน)	จำนวน นายจ้าง (คน)
การผลิต ประกอบเครื่องจักร ฯลฯ	124	845	146.75	29
การผลิตเยื่อกระดาษ หรือกระดาษ	48	362	132.60	1
การเผาถ่าน	3	23	130.43	1
บริการติดตั้งประปา	1	10	100	2
การหล่อหลอมและกลึงโลหะ	91	988	92.11	81
ผลิตเครื่องเรือนและเครื่องใช้ไม้	1,115	12,179	91.55	66
การผลิตท่อใช้ในการก่อสร้าง	410	4,889	83.86	65
การไส อบอบนํ้ายา ไม้และผลิตไม้ บาง	125	1,522	82.13	22
การผลิต ประกอบเครื่องใช้แพทย์ฯ	2	26	76.92	3
การผลิต ซ่อมหม้อน้ำ ฯลฯ	16	244	71.43	4
การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะอื่นๆ	92	1,350	68.15	22
การทำป่าไม้ เลื่อย แปรรูปไม้	98	1,482	66.13	50
ผลิตภัณฑ์เคมีที่มี ใ้จัดประเภท	20	324	61.73	11
การติดตั้งเครื่องจักร โรงงาน	116	2,182	53.16	58
การปั๊มโลหะ	60	1,140	52.63	9
การผลิตกระดุกปั่น ออสซีอิน ฯลฯ	2	41	48.78	1
การทำเหมืองแร่ ยกเว้นเหมืองใต้ดิน	5	105	47.62	2
การก่อสร้าง	575	12,166	47.26	300
การขุดดิน กรวด การดูแลทราย	2	43	46.51	4

ตารางที่ 1.2 แสดงประเภทกิจการที่มีอัตราการประสบอันตรายสูงกว่า 26 รายต่อลูกจ้าง
1,000 คน ในจังหวัดระยองปี 2546 (ต่อ)

ประเภทกิจการ	จำนวนลูกจ้าง ที่ประสบ อันตราย (คน)	จำนวนลูกจ้าง ทั้งหมด(คน)	อัตราการประสบ อันตราย(คนต่อ ลูกจ้าง1,000คน)	จำนวน นายจ้าง (คน)
การผลิตลวด ผลิตภัณฑ์จากลวด	96	2,126	45.16	13
การผลิตผลิตภัณฑ์คอนกรีต ฯลฯ	20	460	43.48	29
การขนส่งทางน้ำภายในประเทศ	4	93	43.01	5
การปั้น ท่อ ฯ โดยใช้เครื่องจักร	149	3,690	40.38	13
การผลิตผลิตภัณฑ์จากกระดาษ	36	938	38.38	22
การผลิตซีเมนต์ ปูนขาว	1	26	38.46	3
การต่อ ซ่อมเรือประเภทอื่น	4	105	38.10	4
การผลิตกระจก เครื่องแก้ว หลอดไฟ	73	1,931	37.80	10
การผลิตน้ำแข็ง	11	294	37.41	18
บริการติดตั้งระบบไฟฟ้า สื่อสาร	63	1,713	36.78	51
การผลิต ติดตั้งประตูที่เป็นโลหะ	11	326	33.74	31
ให้เช่า ซ่อมเครื่องใช้สำนักงาน	1	30	33.33	7
การรีด โลหะ ผลิตเหล็ก	142	4,280	33.18	34
การปูพื้น ทาสี ตกแต่งอาคาร	3	91	32.97	9
การผลิต ประกอบ ซ่อมรถยนต์ ฯลฯ	254	8,190	31.01	220
การผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติก	287	9,271	30.96	74
การผลิตสายเคเบิล ไฟฟ้า	7	238	29.41	2
บริการให้เช่า ซ่อมเครื่องจักร ฯ	64	2,270	28.19	79
การค้าวัสดุก่อสร้าง	66	2,414	27.34	199
การผลิตสี หมึก สารขัดเงา ฯลฯ	11	413	26.63	6
การขนส่งสินค้าผู้โดยสารทางรถยนต์	115	4,333	26.54	186
การผลิตชิ้นส่วน อุปกรณ์ยานพาหนะ	367	13,860	26.48	83

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นพบว่า มีประเภทกิจการที่มีอัตราการประสบอันตรายและเป็นโรค
เนื่องจากการทำงานสูงกว่า 26 รายต่อลูกจ้าง 1,000 คนมี 41 ประเภทกิจการจำนวน 1,829

สถานประกอบการจากสถานประกอบการทั้งหมดจำนวน 4,377 สถานประกอบการ คิดเป็นร้อยละ 41.79 ของสถานประกอบการทั้งหมดและจำนวนลูกจ้างที่ประสบอันตรายฯในประเภทกิจการที่มีอัตราการประสบอันตรายฯสูงกว่า 26 รายต่อลูกจ้าง 1,000 คนจำนวน 4,690 รายจากลูกจ้างที่ประสบอันตรายฯทั้งหมดจำนวน 5,808 คน คิดเป็นร้อยละ 80.75 ของลูกจ้างที่ประสบอันตรายฯ

ในประเทศไทยกระทรวงแรงงานเป็นหน่วยงานที่ดูแลคุ้มครองแรงงานทั้งระบบโดยมีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานเป็นหน่วยงานหลักในการบังคับใช้กฎหมายแรงงานและให้ความรู้ด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัย โครงสร้างกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจะมี 2 หน่วยงานที่สำคัญคือ

1) กองตรวจความปลอดภัย ทำหน้าที่ตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายแรงงานในสถานประกอบการ บุคลากรในกองตรวจความปลอดภัยมีค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนสถานประกอบการ ลักษณะการทำงานจะเป็นลักษณะเชิงรับคือเมื่อมีการร้องเรียนหรือกรณีพิพาทเกิดขึ้นจึงมีการตรวจสอบ

2) สถาบันความปลอดภัยในการทำงาน เป็นหน่วยงานด้านวิชาการให้ความรู้แก่สถานประกอบการและลูกจ้างในด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัย

หน่วยงานที่ดูแลคุ้มครองแรงงานในส่วนภูมิภาคคือสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดและศูนย์ความปลอดภัยในการทำงานประจำพื้นที่ซึ่งมีภารกิจคล้ายกับส่วนกลาง

การวิจัยนี้มุ่งเน้น เพื่อสืบค้นสาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประสบอันตรายในสถานประกอบการที่มีอัตราการประสบอันตรายฯสูงกว่า 26 รายต่อลูกจ้าง 1,000 คนในจังหวัดระยองปี 2546 และเมื่อทราบสาเหตุแล้วจะได้มีมาตรการแก้ไขเพื่อลดอัตราประสบอันตรายต่อไป ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีการศึกษาวิจัยที่สนใจในกลุ่มที่มีอัตราการประสบอันตรายฯสูงในระดับจังหวัด ซึ่งอาจจะใช้เป็นรูปแบบให้จังหวัดอื่นนำไปใช้ในพื้นที่ของตนเอง

คำถามการวิจัย

ลักษณะสถานประกอบการและลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีอัตราการประสบอันตรายและโรคจากการทำงานสูงกว่า 26 รายต่อลูกจ้าง 1,000 คนในจังหวัดระยอง ปี 2546 เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อสืบค้นสาเหตุการประสบอันตรายและโรคจากการทำงานและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในสถานประกอบการที่มีอัตราการประสบอันตรายสูงกว่า 26 รายต่อลูกจ้าง 1,000 คนในจังหวัดระยอง ในปี 2546

วัตถุประสงค์เฉพาะ

เพื่อสืบค้นสาเหตุการประสบอันตรายและโรคจากการทำงานและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในสถานประกอบการที่มีอัตราการประสบอันตรายสูงกว่า 26 รายต่อลูกจ้าง 1,000 คนในจังหวัดระยอง ในปี 2546

สมมติฐานของการวิจัย

การกระทำที่ไม่ปลอดภัย สภาพการทำงานที่ไม่ปลอดภัย ปัจจัยบุคคล ลักษณะงาน สถานที่ทำงานและปัจจัยทางด้านกายภาพ เดิมเป็นสาเหตุของการประสบอันตรายและการเกิดโรคจากการทำงาน

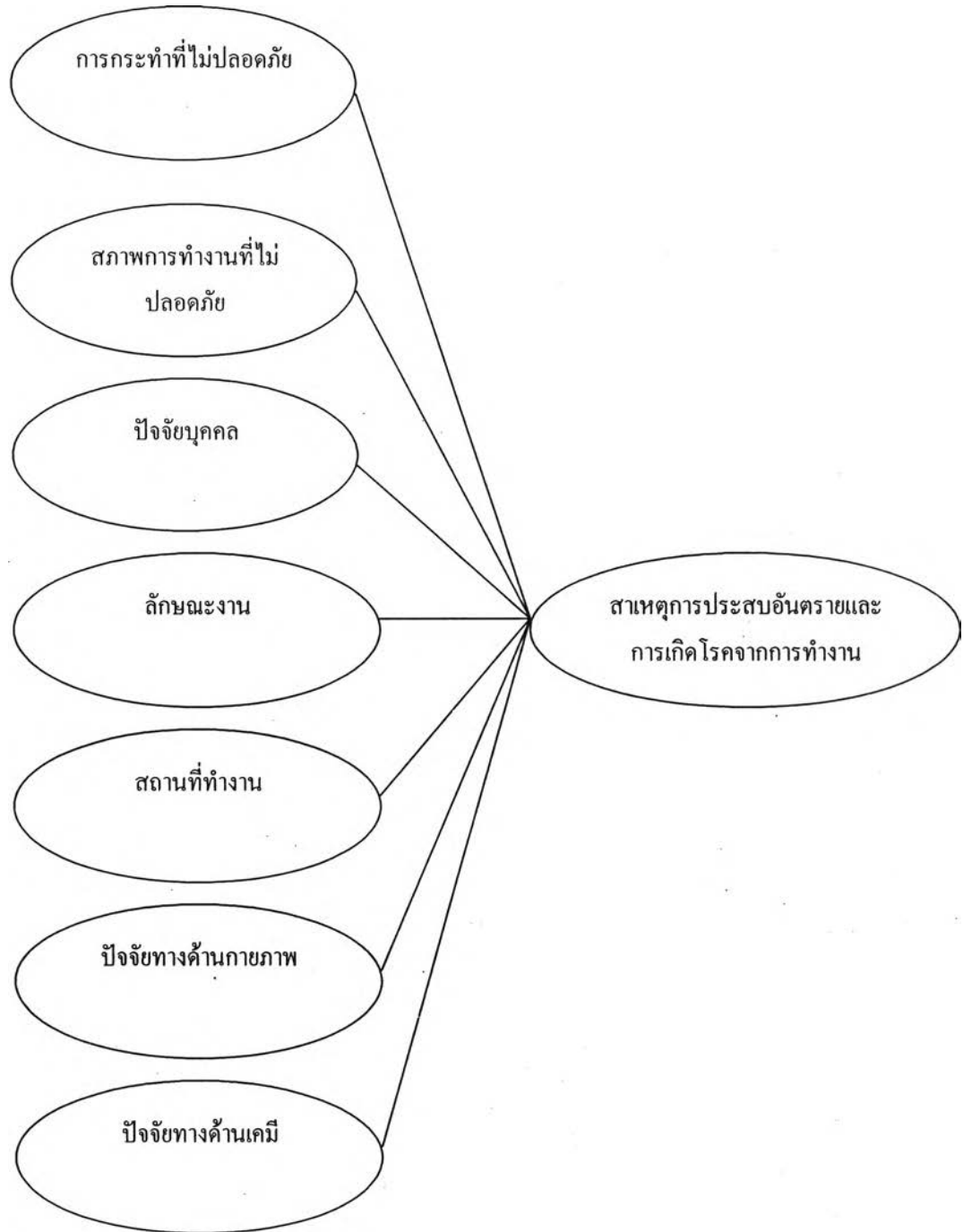
ข้อตกลงเบื้องต้น

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้จะไม่รวมถึงสถานประกอบการที่ไม่มีลูกจ้างประสบอันตรายหรือการเกิดโรคจากการทำงานในประเภทกิจการที่มีอัตราการประสบอันตรายของลูกจ้างสูงกว่า 26 รายต่อลูกจ้าง 1,000 คนต่อปีในปี 2546

ข้อจำกัดของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการสอบสวนอุบัติเหตุและการเกิดโรคจากการทำงานนั้นผู้ตอบแบบสอบถามอาจจะมีความรู้และประสบการณ์ไม่เท่ากันจึงอาจตอบแบบสอบถามไม่ตรงประเด็น ซึ่งถ้าใช้การสัมภาษณ์โดยตรงก็จะได้ข้อมูลที่ถูกต้องมากขึ้นแต่อาจจะทำให้รบกวนการทำงานและข้อมูลที่ได้อาจมีอคติ ประกอบกับข้อจำกัดของระยะเวลา และจำนวนตัวอย่างที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้จึงใช้แบบสอบถามชนิดตอบด้วยตนเอง

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดในการทำวิจัย
กรอบแนวความคิดในการทำวิจัย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1) สถานประกอบการที่มีอัตราการประสบนันตรายและการเกิดโรคจากการทำงานสูงคือ สถานประกอบการที่มีอัตราการประสบนันตรายและการเกิดโรคจากการทำงานสูงกว่า 26 รายต่อ ลูกจ้าง 1,000 คนต่อปีในปี 2546

2) อัตราการย้ายงานคืออัตราการลาออกและการรับเข้าทำงานใหม่ของคนงานเฉลี่ยของ สถานประกอบการต่อเดือน

3) สถานประกอบการที่ไม่มีการแบ่งแผนกอย่างชัดเจนให้ยึดถือตำแหน่งหน้าที่ของคนงาน เป็นหลัก

4) ผลจากกระแสไฟฟ้าหมายถึงรอยไหม้ จังหวะการเต้นของหัวใจ ภาวะกล้ามเนื้อลาย สลายตลอดจนภาวะไตวายจาก Myoglobinuria อันเกิดเนื่องมาจากกระแสไฟฟ้า

5) เสียงดังหมายถึงความดังของเสียงในระดับที่บุคคล 2 คนซึ่งยืนห่างกันระยะ 1 เมตร ไม่สามารถพูดให้ได้ยิน โดยใช้ระดับเสียงปกติ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) เป็นข้อมูลในภาพรวมของจังหวัดระยองในเรื่องสาเหตุของการประสบนันตรายและโรคจากการทำงาน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ออกแบบการวิจัยเพื่อหาสาเหตุของการประสบนันตรายและการเกิดโรคจากการทำงานและนำไปสู่ในการวางมาตรการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

2) เป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกิดความตระหนักในการแก้ปัญหาการประสบนันตรายและโรคจากการทำงานต่อไปนี้

3) นำไปใช้ขยายผลลดอัตราการประสบนันตรายในจังหวัดอื่นๆ ต่อไป